

دانشگاه تهران
پردیس بین‌المللی کیش

University of Tehran
Kish International Campus

«به نام خدا»

کارگاه آموزشی:

پروپوزال نویسی

مدرس: دکتر فرانک مختاریان

جلسه دوم: ۱۴۰۰/۰۸/۳۰

«مقاصد بررسی پیشینه پژوهش»

۱. **تعریف و تحدید مسئله:** محقق با بررسی پیشینه، ابتدا با تحقیقات عمده و گستره موضوع مورد مطالعه آشنا میشود. سپس با توجه به مفاهیمی که درباره این موضوع یافته است، موضوع های فرعی آن را مشخص و مسئله تحقیق را تحدید می کند.

«مقاصد بررسی پیشینه پژوهش»

۲. قراردادن یافته های تحقیق در چارچوب تحقیقات

قبلی: برای افزودن به دانش موجود در هر زمینه ای محقق باید رابطه تحقیق خود را با دانش موجود در آن زمینه بیان کند. بر این اساس، محقق بیان می کند که تحقیقات قبله چه سهمی در روشن شدن مسئله مورد بررسی داشته و تحقیق کنونی چه نقشی در گسترش دانش درباره مسئله مورد بررسی خواهد داشت.

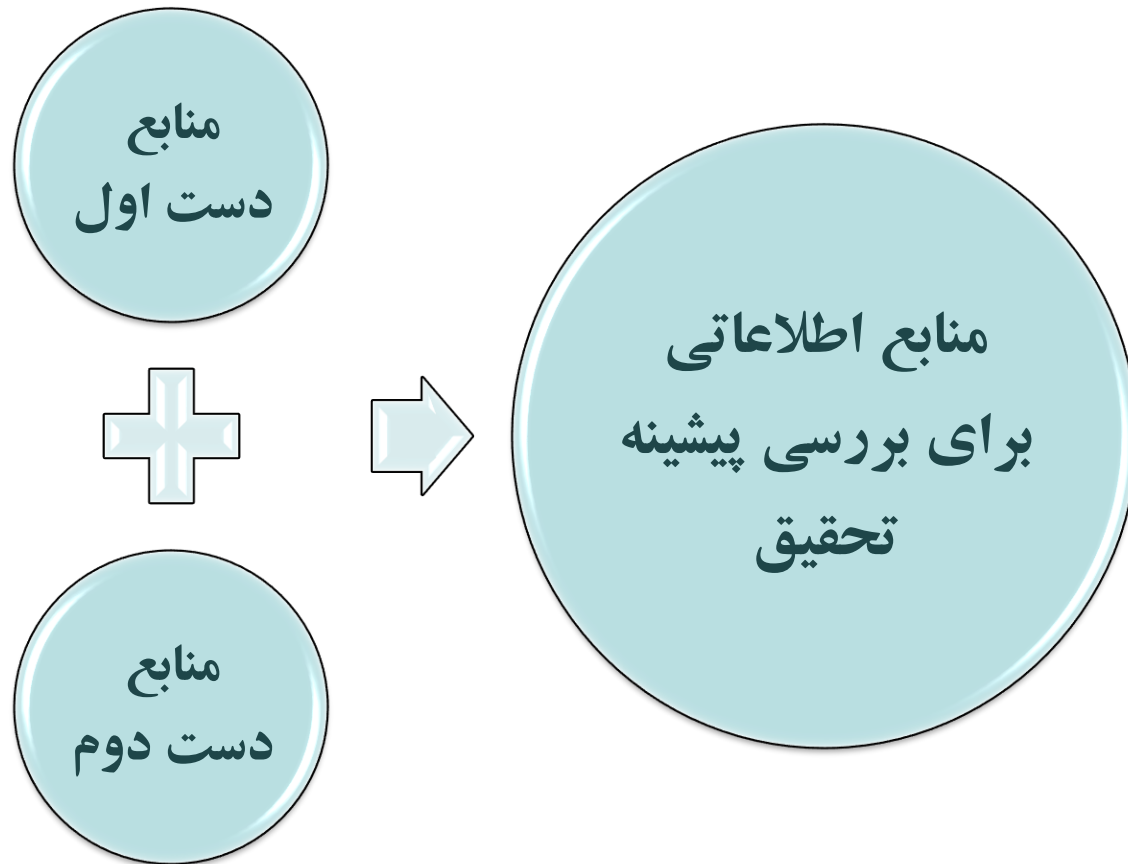
«مقاصد بررسی پیشینه پژوهش»

۳- اجتناب از دوباره کاری: بررسی کامل پیشینه پژوهش، محقق را قادر می سازد که از تکرارهای ناخواسته خودداری کند. اگر تحقیق مشابهی صورت گرفته باشد، ممکن است محقق عمداً بخواهد تحقیق را برای اطمینان از نتایج آن تکرار کند. یک تحقیق که با روش مشابهی صورت گرفته ولی به نتایج معنی داری نرسیده است را می توان با تجدید نظر در بیان مسئله یا روش اجرا، تکرار کرد.

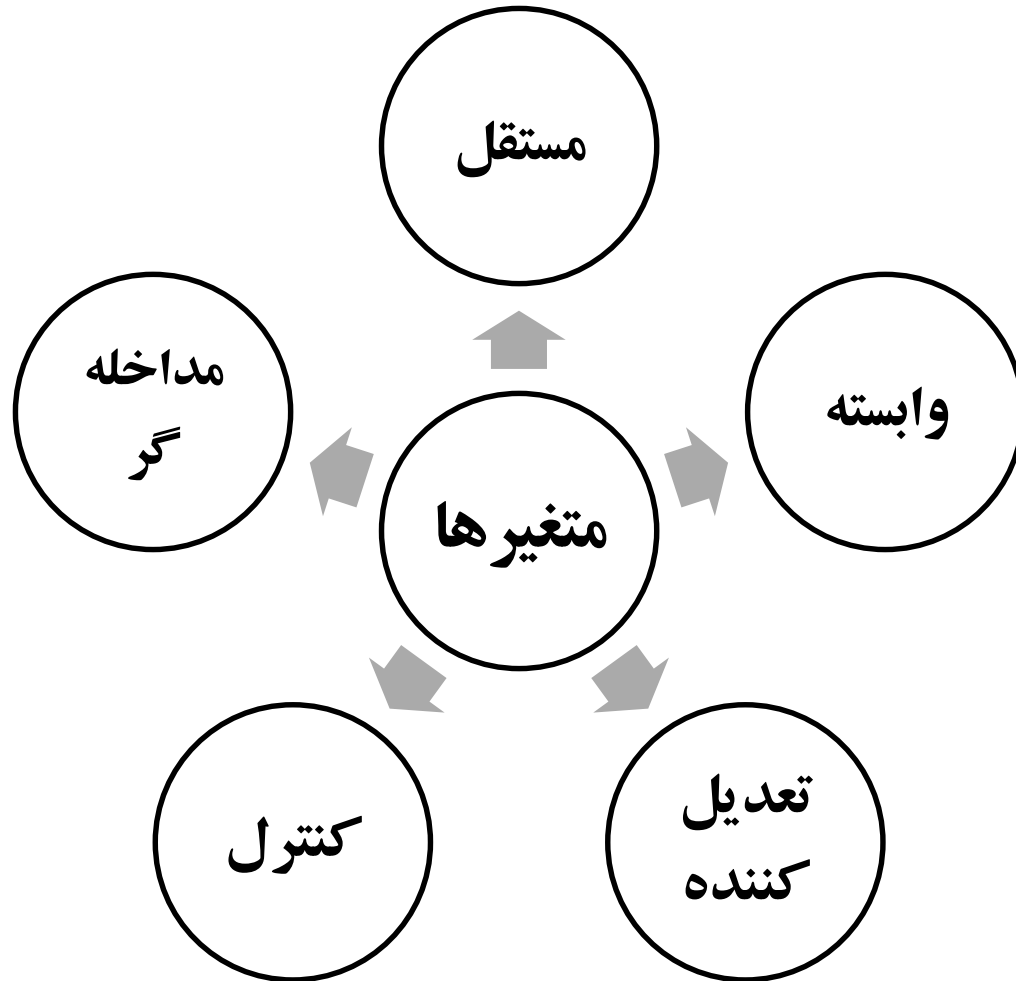
«مقاصد بررسی پیشینه پژوهش»

۴- انتخاب روش ها و ابزار اندازه گیری دقیق تر: با

بررسی پیشینه تحقیق می توان از روش های مورد استفاده در تحقیقات قبلی از جمله ابزار اندازه گیری، روش نمونه گیری و امثال آن آگاه شد و به نقاط قوت و ضعف آن ها پی برد. بر این اساس، پژوهشگر می تواند طرح تحقیق مناسب را برای موضوع مورد نظر انتخاب کند و نارسایی های احتمالی روش شناسی مشهود در تحقیقات قبلی را مد نظر داشته و در تدوین و اجرای طرح تحقیق خود، آن را برطرف کند.

تشخیص و نامگذاری متغیرها

متغیر مستقل

متغیر مستقل که متغیر محرک، علت، درون داد، پیش بینی کننده، مقدمه، پیشایند، علت مفروض، پیش فرض، پیش بین و عامل نیز نامیده می شود، یک ویژگی از محیط فیزیکی یا اجتماعی است که بعد از انتخاب، دخالت یا دستکاری شدن توسط محقق، مقادیری را می پذیرد تا تأثیرش بر روی متغیر وابسته مشاهده شود. برای مثال:

محقق می خواهد اثر دو نوع روش تدریس (الف) و (ب) را روی عملکرد ریاضی دانش آموزان کلاس پنجم بررسی کند. در این تحقیق، روش تدریس متغیر مستقل در نظر گرفته شده است تا تأثیر آن بر عملکرد ریاضی (متغیر وابسته) مورد مطالعه قرار گیرد.

متغیر وابسته

متغیر وابسته که متغیر پاسخ، معلول، برون داد، ملاک، نتیجه، پیامد و تابع نیز نامیده می شود، متغیری است که تغییرات آن تحت تأثیر متغیر مستقل قرار می گیرد. برای مثال، در بررسی تأثیر شیوه های تشویق بر یادگیری دانش آموزان، یادگیری به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است تا اثر تشویق بر آن اندازه گیری شود. انتخاب یک متغیر به عنوان متغیر وابسته (تابع) به هدف پژوهش بستگی دارد. پس از تعریف دقیق و روشن متغیر وابسته باید ابزاری که امکان اندازه گیری آن را فراهم می کند نیز شناسایی شود

متغیر تعدیل کننده

متغیری است که جهت یا میزان رابطه میان متغیرهای مستقل و وابسته را تحت تأثیر قرار می دهد. این متغیر برای توصیف متغیر مستقل معینی به کار برده می شود و یک متغیر مستقل ثانوی به حساب می آید. به عبارتی، متغیر تعدیل کننده، متغیر ثانوی (یا متغیر مستقل دوم) است که رابطه بین متغیر مستقل و وابسته را تغییر می دهد. یعنی دخالت دادن تأثیر این متغیر می تواند رابطه متغیر مستقل و وابسته را کم یا زیاد کند. این متغیر توسط پژوهشگر انتخاب، اندازه گیری یا دستکاری می شود تا مشخص شود که تغییر آن موجب تغییر رابطه بین متغیر مستقل و پدیده مشاهده شده می شود یا خیر.

متغیر مداخله گر

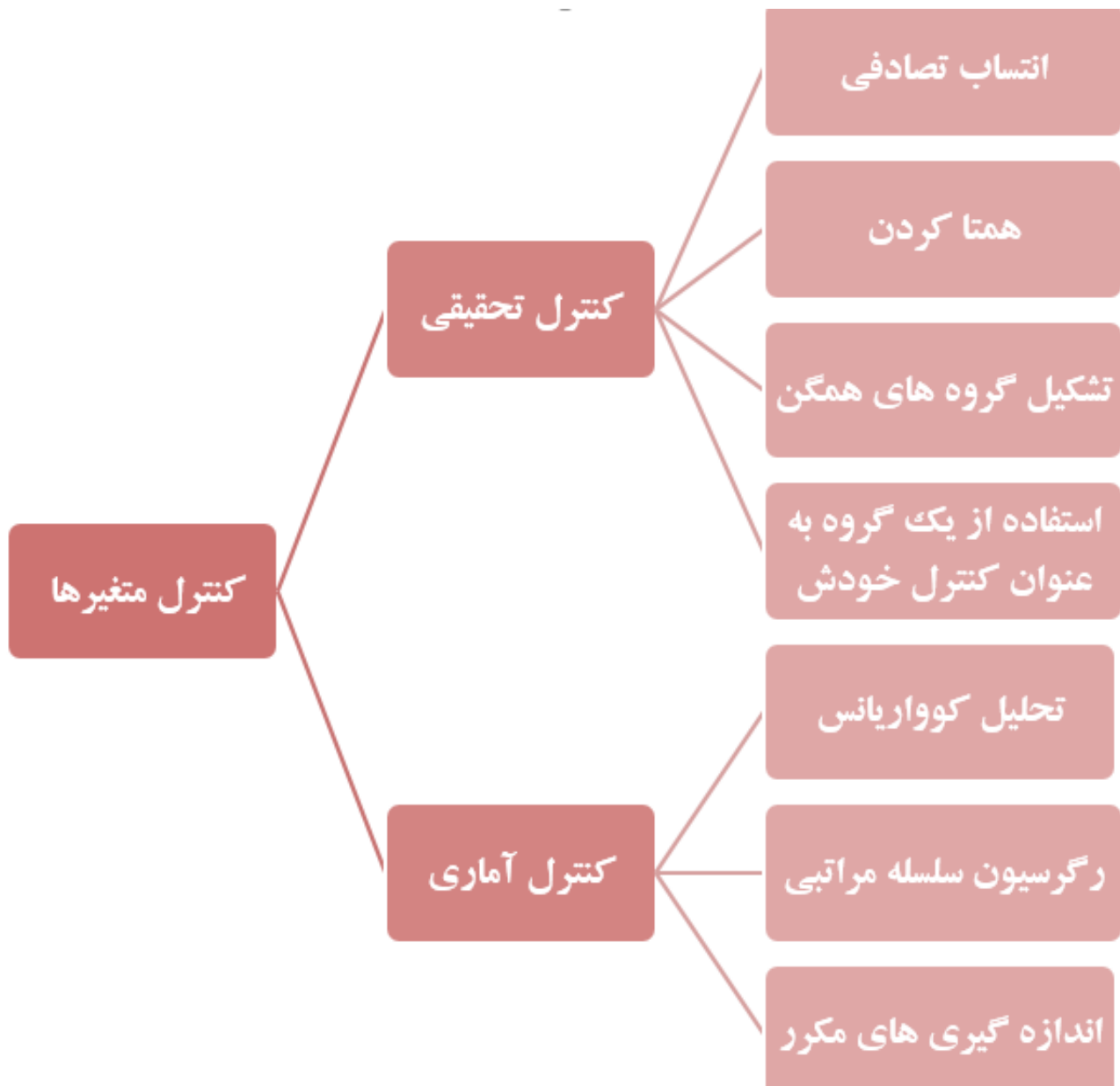
•متغیری است که محقق برای استنتاج از نحوه تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته مورد نظر قرار می دهد. تأثیر متغیر مداخله گر را نه می توان کنترل کرد و نه به طور مستقیم از سایر متغیرها مشاهده کرد. لذا به این تأثیر در تحلیل نهایی اشاره می شود. اینگونه متغیرها را می توان به پارازیت های رادیویی تشبیه کرد. این متغیر را نه می توان دید، شنید، یا حس کرد و فقط از رفتار استنباط می شود. متغیر مداخله گر معمولاً بر اعتبار درونی و اعتبار بیرونی تحقیق اثر نمی گذارد.

متغیر کنترل

در یک تحقیق اثر تمام متغیرها را بر یکدیگر نمی توان به طور همزمان مورد مطالعه قرار داد. بنابراین، محقق اثر برخی از متغیرها را کنترل نموده، آن ها را خنثی می کند. این نوع متغیرها متغیر کنترل نامیده می شود. برای مثال، این سؤال پژوهشی را که «چه رابطه ای میان پیشرفت تحصیلی و عزت نفس دانش آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی وجود دارد؟» مورد نظر قرار می دهیم. در این سؤال، اثر پایه تحصیلی و جنسیت بر پیشرفت تحصیلی و عزت نفس کنترل می شود. کنترل متغیرها از دو طریق ممکن می باشد:

الف) کنترل تحقیقی

ب) کنترل آماری

دسته بندی کلی روش های تحقیق در علوم رفتاری

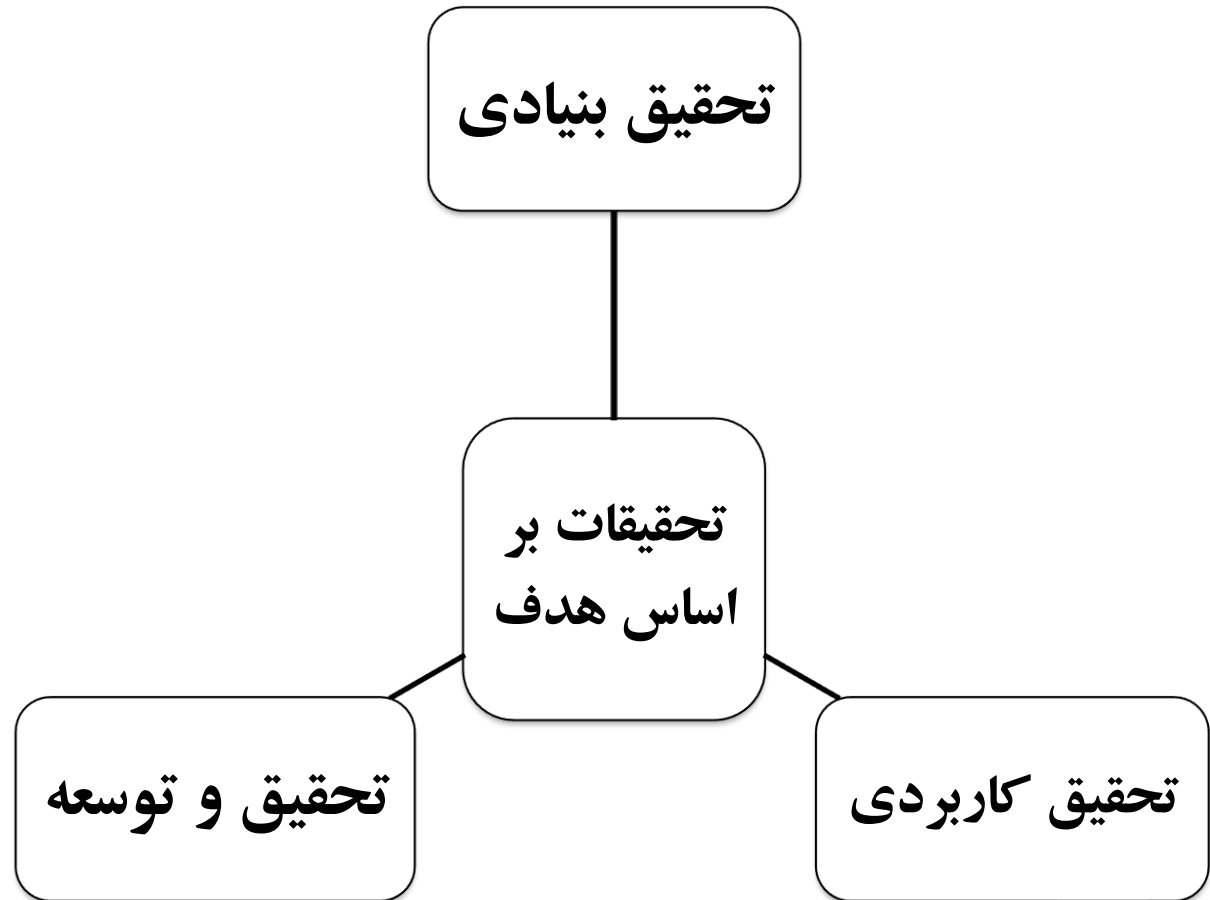
به طور کلی، روش های تحقیق در علوم رفتاری را

می توان با توجه به دو ملاک زیر تقسیم کرد:

الف) هدف تحقیق

ب) نحوه گردآوری داده ها

دسته بندی تحقیقات بر حسب "هدف"

ویژگی های تحقیقات بنیادی، کاربردی، تحقیق و توسعه

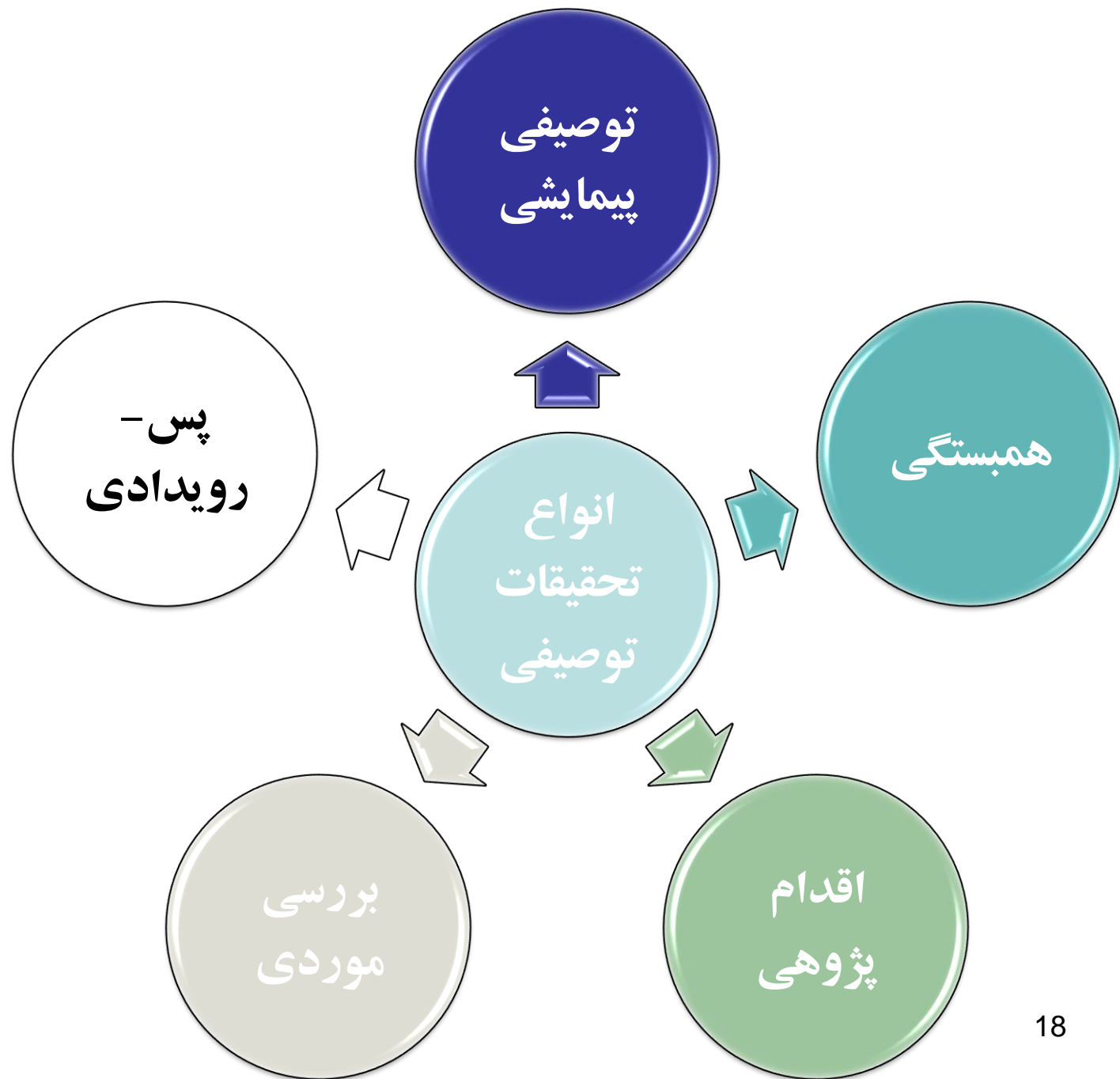
شرح	بنیادی	کاربردی	تحقیق و توسعه
قلمرو تحقیق	علوم پایه، رفتاری و اجتماعی	زمینه کاربردی: پزشکی، مهندسی، تعلیم و تربیت	اجرا در یک مکان یا مکان های خاص
هدف	<p>۱. آزمون نظریه ها و کشف قوانین علمی و اصول بنیادی</p> <p>۲. تعیین روابط تجربی میان پدیده های طبیعی و اجتماعی</p> <p>۳. تعیین روابط تحلیلی میان حوادث گذشته و حال</p>	<p>۱. آزمودن کارایی نظریه های علمی در یک حوزه خاص</p> <p>۲. تعیین روابط تجربی در یک حوزه خاص</p> <p>۳. تعیین روابط تحلیلی میان حوادث حال و گذشته در یک محدوده خاص</p>	<p>۱. ارزیابی شایستگی یک عمل (برنامه) ویژه</p> <p>۲. تشخیص مناسب بودن یک فرآورده آموزشی</p> <p>۳. تدوین یا تهیه برنامه ها یا طرح های ویژه</p>
سطح گفتمان	انتزاعی، کلی در حوزه علم	انتزاعی، کلی در یک زمینه خاص	عینی، ویژه یک برنامه خاص
تعمیم تبیین ها	مربوط به علوم پایه، رفتاری و اجتماعی	کاربرد در یک زمینه خاص	کاربرد یک برنامه ویژه در یک شرایط ویژه
نقش کارکردها	<p>۱. افزودن به قوانین و اصول علمی</p> <p>۲. پیشبرد منبع شناخت و روش شناسی</p>	<p>۱. افزودن به دانش کاربردی در یک زمینه خاص</p> <p>۲. پیشبرد تحقیق و روش شناسی در یک زمینه خاص</p>	<p>۱. افزودن به دانش کاربردی درباره یک برنامه ویژه</p> <p>۲. پیشبرد تحقیق و روش شناسی در مورد یک برنامه (عمل) ویژه</p>
پیامد نهایی مورد نظر	مجموعه دانش علمی تأیید شده در علوم پایه، رفتاری و اجتماعی	مجموعه دانش کاربردی، تأیید شده در یک زمینه خاص	<p>۱. توسعه و یا تغییر برنامه</p> <p>۲. دانش مربوط به زمینه کاربردی</p>

دسته بندی تحقیقات بر حسب " نحوه گردآوری داده ها"

تحقیقات علمی را بر اساس چگونگی به دست آوردن
داده های مورد نیاز (طرح تحقیق) می توان به دسته
های زیر تقسیم کرد:

▪ تحقیق توصیفی (غیر آزمایشی)

▪ تحقیق آزمایشی

جامعه آماری

یک جامعه آماری عبارت است از مجموعه ای از افراد یا واحدها که دارای حداقل یک صفت مشترک باشند. معمولاً در هر پژوهش، جامعه مورد بررسی یک جامعه آماری است که پژوهشگر مایل است درباره صفت (صفت ها) متغیر واحدهای آن به مطالعه بپردازد.

جامعه آماری با توجه به هدف بررسی و نوع واحد مورد مشاهده می تواند به گونه های مختلف تعریف شود.

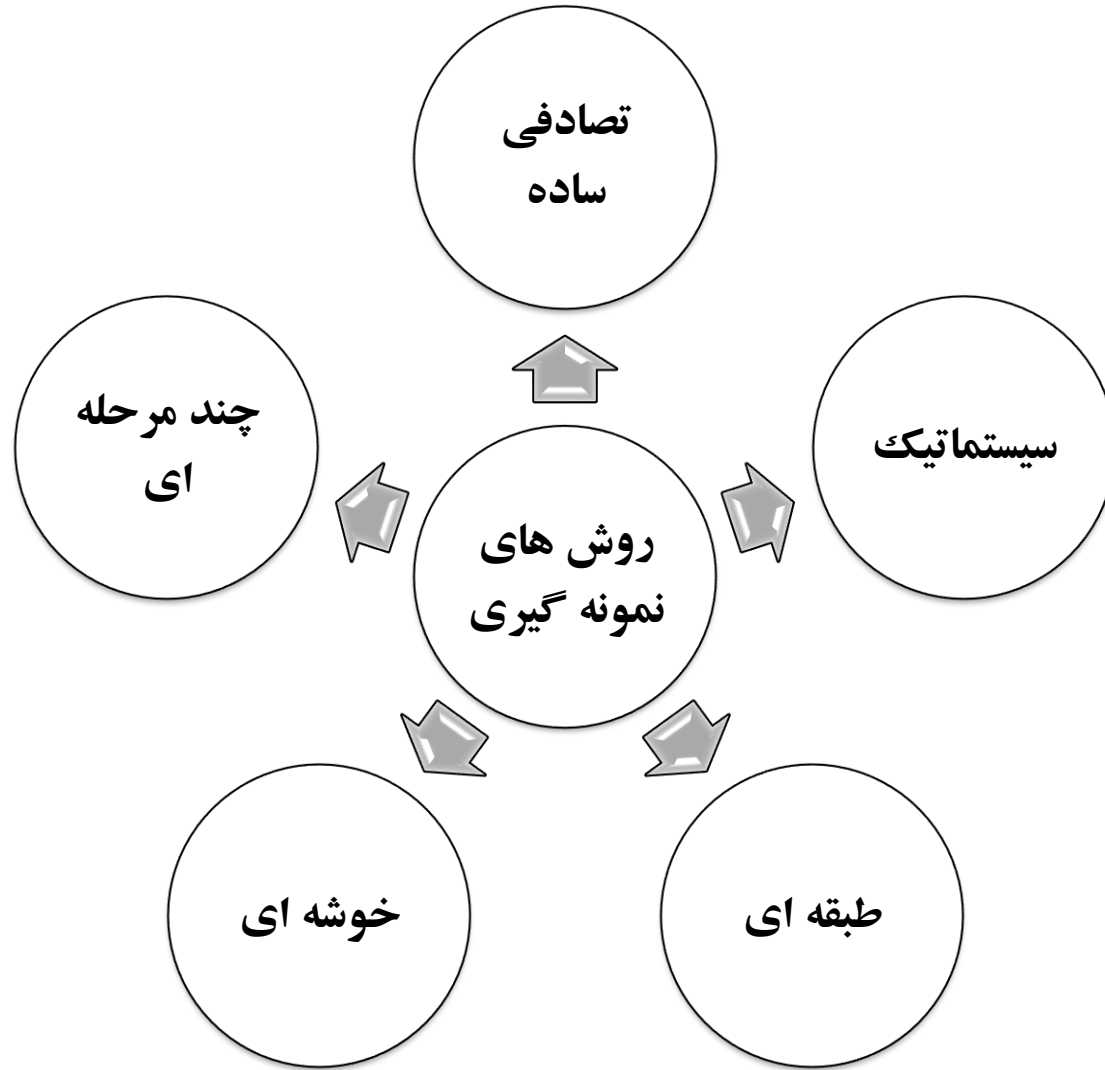
جامعه، نمونه و روش نمونه گیری

به منظور گردآوری داده های مورد نیاز درباره افراد جامعه می توان یکی از روش های زیر را به کار برد:
الف) گردآوری داده ها از طریق شمارش کامل افراد
(سرشماری)

ب) گردآوری داده ها از طریق نمونه گیری

نمونه گیری

برای نمونه گیری باید فهرست کامل افراد جامعه در دسترس باشد، این فهرست چارچوب نمونه گیری نامیده می شود. یکی از جنبه های مورد نظر در گزینش روش نمونه گیری، آن است که چارچوب نمونه گیری در دسترس باشد.

نکات ضروری جهت تأمین ویژگی معرف بودن نمونه

۱. مطابقت نمونه با هدف یا هدف های تحقیق
۲. برآورد حجم یا اندازه نمونه ای متناسب با حجم جامعه مادر بر اساس روشی شایسته و در خور
۳. گزینش مناسب و منصفانه نمونه از جامعه مادر

روش های جمع آوری داده ها

ضرورت تناسب روش های تحقیق با موارد زیر:

۱. هدف یا هدف تحقیق حاضر
۲. روش تحقیق انتخابی
۳. ویژگی های نمونه از جمله: حجم یا اندازه نمونه، چگونگی توزیع یا پراکندگی نمونه در جامعه مادر، سن، سطح تحصیلات و...
۴. امکانات و توان اجرایی محقق

ابزار و روشهای گردآوری داده ها

۱. محقق ساخته یا پیش ساخته
۲. ضرورت بررسی روایی و پایایی ابزارهای گردآوری داده ها
۳. مشخص کردن روش گردآوری داده ها (در چه محیطی؟ در چه زمانی؟ از چه کسانی؟ توسط چه فردی؟)

روش تجزیه و تحلیل داده ها

ضرورت تناسب روش های تحلیل داده ها با موارد زیر:

- گزاره های پژوهش

- تعداد داده ها

- مقیاس اندازه گیری داده ها

- چگونگی گزینش داده ها

- شکل توزیع یا نمودار داده ها

گانت چارت

نمودار زمان بندی (ماه)																								مدت زمان اجرا (ماه)	نام منابع مورد استفاده (نیروی)	درصد وزنی به کل پروژه	مرحله فعالیت پیش نیاز	نام مرحله فعالیت	شماره مرحله / فعالیت		
۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱								
																							۱					شناسایی و بازیابی منابع تحقیق	۱		
																									۲				مطالعه و بررسی اسناد و منابع تحقیق	۲	
																										۳				پایش ، تلفیق و جمع بندی اطلاعات، تدوین و ارائه گزارش مرحله اول	۳
																										۱				مطالعه و بررسی اسناد و منابع تحقیق	۴
																										۳				ادامه مطالعه و بررسی منابع تحقیق، تلفیق و تدوین گزارش مرحله دوم	۵
																										۲				ادامه مطالعه و بررسی و بررسی اسناد و منابع تحقیق	۶
																										۲				جمع بندی و تدوین گزارش نهایی	۷

گانت چارت

مرحله	ماه اول	ماه دوم	ماه سوم	ماه چهارم	ماه پنجم	ماه ششم	ماه هفتم	ماه هشتم
۱	■	■						
۲		■	■	■				
۳			■	■				
۴				■	■			
۵				■	■	■		
۶					■	■	■	
۷						■	■	■
۸							■	■
۹								■
۱۰								■

ستون‌هایی که به طور کامل رنگ شده نشان دهنده زمان در نظر شده برای تکمیل مراحل به تعویق افتاده است.

چک لیست ارزشیابی پروپوزال

قسمت	ردیف	عناوین	گزینه های مورد توجه	طیف امتیاز	امتیاز داور
موضوع تحقیق	۱	عنوان پروپوزال	بیان صریح، جامع و روشن موضوع؛ مناسب بودن موضوع؛ قابلیت اجرا؛ تکراری نبودن؛ در حیطه فعالیت گروه بودن	۰-۶	
	۲	مقدمه	بیان زمینه کلی و اجمالی موضوع و توجیه علمی آن	۰-۴	
	۳	بیان مسئله	معرفی موضوع و بیان ویژگی آن؛ ارائه آمارهای روشنگرانه؛ بیان ماهیت مسئله (تفاوت بین آنچه هست و آنچه که باید باشد)؛ گستردگی و شدت مسئله (چه کسانی، چه زمانی و در چه مکانی دچار مشکل می شوند)؛ تحلیل عوامل عمده اثرگذار بر مسئله؛ قابلیت اجرا و بررسی موضوع؛ ارائه دلایل مبنی بر تکراری نبودن پژوهش؛ تعریف مفاهیم و واژه های جدید	۰-۸	
	۴	اهمیت و ضرورت	بیان اهمیت و ضرورت انجام تحقیق؛ بیان تأثیر یافته احتمالی تحقیق در نظریه ذریبط؛ بیان جنبه علمی و عملی موضوع؛ بیان کاربرد یافته های آنی تحقیق	۰-۵	
	۵	بررسی متون	میزان مرتبط بودن پیشینه مطرح شده با موضوع پژوهش؛ بیان پژوهش های داخلی و خارجی مرتبط با موضوع به ویژه تحقیقات اخیر	۰-۹	
	۶	اهداف	بیان صریح اهداف کلی و اختصاصی؛ ارائه هدف کاربردی برای پژوهش های کاربردی؛ همخوانی اهداف با موضوع پژوهش؛ عدم تناقض بین اهداف؛ امکان تحقق اهداف (کلی یا اختصاصی)	۰-۷	
	۷	سؤالات/فرضیات	هم خوانی سؤالات/فرضیات با اهداف اختصاصی؛ بیان روشن و درست سؤالات/فرضیات	۰-۷	
	۸	شیوه نگارش	رعایت آیین نگارش و ویراستاری؛ توجه به پانویس، میانویس و پی نویس؛ توجه به مستندنویسی و بیان منابع	۰-۴	
جمع امتیاز موضوع تحقیق:					
روش شناسی تحقیق	۹	نوع مطالعه	مناسب بودن نوع مطالعه جهت تحقق اهداف؛ انتخاب بهترین نوع مطالعه با توجه به پیشینه تحقیق	۰-۴	
	۱۰	جامعه پژوهش	بیان درست جامعه هدف؛ بیان روشن جامعه آماری	۰-۴	
	۱۱	روش نمونه گیری	انتخاب روش نمونه گیری مناسب و بیان روشن آن	۰-۴	
	۱۲	تعیین حجم نمونه	بیان محاسبه حجم نمونه؛ بیان توان آزمودن مورد استفاده در تعیین حجم نمونه	۰-۷	
	۱۳	ابزار جمع آوری داده ها	معرفی ابزار مناسب؛ نحوه ارزیابی روایی (Validity)، پایایی (Reliability) و حساسیت و ویژگی ابزار مورد استفاده (در صورت نیاز)	۰-۴	
	۱۴	متغیرها	مشخص کردن متغیرها؛ بیان نوع متغیرها و نقش آنها در پژوهش؛ تعریف عملی متغیرها؛ بیان واحد سنجش متغیرها	۰-۶	
	۱۵	روش اجرای پژوهش	بیان روشن فرآیند و نحوه انجام پژوهش؛ هم خوانی روش اجرا با اهداف پژوهش و نوع مطالعه	۰-۸	
	۱۶	تجزیه و تحلیل داده ها	انتخاب روشهای آماری مناسب جهت تجزیه و تحلیل داده ها	۰-۸	
	۱۷	ملاحظات اخلاقی	رعایت ملاحظات اخلاقی در پژوهش و بیان روشن آنها	۰-۵	
جمع امتیاز روش شناسی تحقیق:					

تذکر: داور محترم، در صورت داشتن پیشنهاد یا نظرات اصلاحی؛ لطفاً در ورقه ای جداگانه مرقوم و ضمیمه فرمایید.

جدول نمرات ارزیابی برای قبول، اصلاح و یا رد پروپوزال

وضعیت ارزیابی تحصیلی	مقطع	کارشناسی ارشد	دکتری
جدتصاب نمره جهت تصویب پروپوزال		۷۰-۱۰۰	۹۰-۱۰۰
ارسال جهت اصلاح پروپوزال		۶۰-۷۰	۷۰-۹۰
رد پروپوزال		۰-۶۰	۰-۷۰

از توجه شما "سپاسگزارم"